

Modern Dünyada Akademi

Yükseköğretimde Dönüşüm,
Küresel Eğilimler ve Gelecek Perspektifleri

Editörler: Servet ÖZDEMİR · Nazife KARADAĞ · Eray KARA

Editörler: Servet ÖZDEMİR - Nazife KARADAĞ - Eray KARA

MODERN DÜNYADA AKADEMİ
Yükseköğretimde Dönüşüm, Küresel Eğilimler ve Gelecek Perspektifleri

ISBN 978-625-5704-71-9

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Kasım 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Modern Dünyada Akademi adlı kitabımız yükseköğretimin günümüzde karşı karşıya bulunduğu dönüşüm süreçlerini, kurumsal yapılanmaları, akademik kariyer dinamiklerini ve geleceğe ilişkin tartışmaları bütüncül bir çerçevede ele almaktadır. Yükseköğretimde yaşanan gelişim ve değişimlerin hem öznesi hem de nesnesi olan kıymetli yazarlarımızın katkılarıyla, bu kitap okuruna modern dünyada akademik yaşama ilişkin güncel bir tablo sunmayı hedeflemektedir.

Çalışmaya dahil ettiğimiz bölümler, yükseköğretimin tarihsel köklerinden günümüz dijitalleşme ve uluslararasılaşma süreçlerine, akademik istihdamdan sosyoekonomik eşitsizliklere kadar geniş bir yelpazede güncel konuları kapsamaktadır.

1. Bölümde Servet Özdemir, Ali Çağatay Kılınç ve Kürşat Arslan üniversitelerin tarihsel gelişim süreçlerinden başlayarak, araştırma, öğretim ve topluma hizmet işlevlerinin küreselleşme baskısıyla dönüşümünü kaleme almışlardır. Üniversitelerin rollerini çağdaş gereksinimlerle sorgularken, olası çözüm önerilerini de sunmuşlardır.

2. Bölümde Enes Gök: Kaliteli bir üniversite derken neyi kast ediyoruz? Peki kalite özgülük demek midir? Bir taraftan üniversitelerin farklılık ve özgünlüğünden dem vururken bir taraftan birbirine benzeyen, aynı misyon, vizyon ve hedeflere sahip kurumlara mı sahibiz? Farklılaşmak adına benzeşmek günümüz yükseköğretim kurumlarının kaderi midir? Sorularına kurumsal çeşitlilik, güncel eğilimler ve izomorfizm çerçevesi içinde yanıtlar sunmuştur.

3. Bölüm Pınar Ayyıldız tarafından kaleme alınmış ve günümüzde akademinin karşı karşıya olduğu zorlukları küresel bir bakış açısıyla okura sunmaktadır. Erişim, eşitlik ve kapsayıcılık kavramlarının yükseköğretim için ne ifade ettiğini ele alan bu bölüm yalnızca Türkiye’de değil küresel bağlamda yaşanan yükseköğretime erişim sorunları incelemiştir.

4. Bölümde M. Furkan Uzan akademik kariyer yolculuğunda istihdam sorunlarını eleştirel bir bakış açısıyla Türkiye ve dünyadan örneklerle detaylandırmıştır. Yükseköğretimde kitleselleşme, beceri entegrasyonu, mevcut programların iyileştirilmesi ve değerini kaybeden bir derece olarak lisansüstü eğitime ilişkin kapsamlı değerlendirme yapmıştır.

5. Bölüm bir akademisyen yetiştirme aracı olarak YLSY programı özelinde, yine yükseköğretimde istihdama yönelik güncel bir bakış açısı sunmaktadır. Araştırmacılar Tugay Durak ve Süleyman Yıldız’ın doktora çalışmalarını içeren bu bölüm, Türkiye’nin yüksek nitelikli iş gücü olarak akademisyen yetiştirme politikalarını ele almaktadır.

Yükseköğretim kurumları gelecek değişimlere hazır mı? Sorusuna yanıt arayan 6. Bölümde, Muzaffer Özdemir, Alptürk Akçöltekin ve Barış Uslu eğitimdeki dijitalleşmenin gerekliliklerini yöntem ve güncel kuramlar bağlamında ele almışlardır. Yapay zekanın yükseköğretimde kullanılmasına ilişkin gereklilik ve mevcut durum, güncel yaklaşımlarla ele alınmıştır.

7. Bölümde Pervin Oya Taneri, öğretim esnasında ortaya çıkabilecek olası sorunları örneklendirerek, öğretimi güçlendirecek öneriler sunmuştur. Bu bölümde okur, günümüz koşullarında yükseköğretim kurumlarında çağdaş bir öğretim planı tasarlarlarken nerelere bakması gerektiği bilgisine ulaşabilecektir.

Barış Eriçok ve Thomas Bauer, 8. Bölümde akademik hareketliliğin tarihsel gelişimini ele alarak uluslararasılaşma ve hareketlilik kavramlarının anlamı sorgulamışlardır. Bu bağlamda uluslararasılaşma gerekçeleri, kapsamlı uluslararasılaşma, evde uluslararasılaşma ve yükseköğ-

retimde beyin göçü ve kazanımı kavramları kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Güncel eğilimler ışığında değerlendirmelere yer verilmiş ve Türkiye'nin giderek öne çıkan ev sahibi ülke konumunun altı çizilmiştir.

9. Bölümde Nihan Demirkasımoğlu yükseköğretimde akademik etiğinin dönüşen boyutları ve bu dönüşümün merkezinde yer alan güncel tartışmalar ele almaktadır. Etik tartışmaların kapsamı ve sınırları ile bu dönüşümün merkezinde yer alan güncel meselelerden ayırmadığı diğer konularla birlikte irdelemektedir. Ayrıca, bölüm okura, uluslararasılaşma ve piyasa odaklı rekabetin yol açtığı epistemik eşitsizlikler ve etik gerilimler analiz edilerek, bilgi adaleti ve kolektif sorumluluğu merkeze alan bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır.

Üniversitelerde model arayışına yanıt niteliği taşıyan 10. Bölüm Nazife Karadağ tarafından kaleme alınmıştır ve yükseköğretimin tarihsel gelişimini dört ana başlık altında ele almaktadır. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü kuşak olarak ele alınan modeller amaç, rol, yöntem ve gereklilikler altı çizilerek ele alınmış ve okura kronolojik bir yükseköğretim anlayışı geliştirmesine olanak sunmaktadır.

11. Bölümde Melike Günbey erken kariyer araştırmacılarının deneyimledikleri dönüşüme odaklanmaktadır. Yükseköğretimdeki dönüşümün genç araştırmacıların akademik kariyer gelişimi üzerindeki etkileri ve karşılaştıkları zorlukları inceleyen bu bölüm araştırmacıların akademik kariyer sürecini destekleyici önerileri sunmaktadır. Bu bağlamda, akademik kariyerin erken döneminde araştırmacılara yol göstermeyi amaçlamaktadır.

Sürdürülebilir kalkınmada üniversitelerin rollerine odaklanan Cengiz Karadağ 12. Bölümde mevcut durumu ele almış ve üniversitelerin sürdürülebilir yaklaşımın kazandırılmasındaki rol ve sorumluluklarını kapsamlı bir değerlendirme ile ele almıştır. Sürdürülebilir anlayışı akademik bağlamda ele alan bu bölüm okuruna temel ilkeler ve derin bir alan taraması sunmaktadır.

13. Bölümde Fatih Karataş yükseköğretim kurumları ve yapay zeka iş birliğinin önemi, uygulanması, gerekliliği, yöntem ve etik sorumluluklarına odaklanmaktadır. Yapay zekânın öğretim ve araştırma süreçlerine entegre olmasıyla akademik yaşamda yaşanan köklü değişimin boyutlarını gösteren güncel araştırma bulgularına yer veren bölüm, yükseköğretimin insan ve makine zekâsının iş birliği içinde çalıştığı, yeniden tasarlanmış bir akademik yapıya evrileceğini işaret etmektedir.

14. Bölümde Eray Kara ve Güven Özdem üniversitelerin akademik kültür inşa süreçlerini Türkiye bağlamında 2006 yılında kurulan üniversiteler özelinde ele almışlardır. Bu bölüm okura yükseköğretimde yönetim kültürüne ilişkin temel kavramları açıklanması, yükseköğretimde anlam arayışı ve anlamın yönetilmesi kavramlarını anlaması, üniversitelerdeki yönetim kültürüne ilişkin eleştirel bir bakış kazanması ve toplumsal ve küresel ilişkilerde akademik kültürün rolünü kavramasında yardım edebilecektir.

Yükseköğretime ilişkin sunduğumuz güncel tartışma ve bağlamların nihai amacı küreselleşmenin gereklilikleri ile meydana gelen değişimleri ortaya koymaktır. Bu kitabın, akademiye ilişkin soruları derinleştirmek ve çözüm arayışlarına rehberlik etmek isteyen her okurun kütüphanesinde kalıcı bir yer edineceğini ümit ediyoruz.

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Servet ÖZDEMİR - Nazife KARADAĞ - Eray KARA

1. Kısım: Yükseköğretimin Temelleri

1. Bölüm: Yükseköğretimin Rolü ve Değişen Misyonu

Prof. Dr. Servet ÖZDEMİR, Başkent Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7870-9632

Prof. Dr. Ali Çağatay KILINÇ, Karabük Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9472-578X

Dr. Kürşat ARSLAN, Karabük Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-8576-459X

2. Bölüm: Yükseköğretimde Kurumsal Çeşitlilik, İzomorfizm ve Güncel Eğilimler

Prof. Dr. Enes GÖK, Selçuk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5427-1274

2. Kısım: Günümüz Akademisinin Karşılaştığı Zorluklar

3. Bölüm: Günümüz Akademisi: Başlıca Konular

Doç. Dr. Pınar AYYILDIZ, Yüksek İhtisas Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2644-7981

4. Bölüm: Doktora Eğitimi ve Gelecekteki İstihdam: Akademinin Güncel ve Derin Krizi

Dr. M. Furkan UZAN, Southampton Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-1023-8018

5. Bölüm: Bir Akademisyen Yetiştirme Girişimi Olarak YLSY Burs Programı

Dr. Tugay DURAK, University College London

ORCID No: 0000-000-8171-4915

Dr. Süleyman YILDIZ, Yıldız Teknik Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4279-1184

3. Kısım: Küresel Eğilimler ve Dönüşüm Dinamikleri

6. Bölüm: Dijitalleşme ve Teknolojinin Akademiye Etkisi

Prof. Dr. Muzafer ÖZDEMİR, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5490-238X

Prof. Dr. Alptürk AKÇÖLTEKİN, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-6694-1346

Prof. Dr. Barış USLU, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-5941-1507

**7. Bölüm: Yeni Pedagojik Yaklaşımlar ve Öğrenme Modelleri: Paradigmalar Arası
Dönüşüm İhtiyacı**

Doç. Dr. Pervin Oya Taneri, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3482-3868

8. Bölüm: Uluslararasılaşma ve Küresel Akademik Hareketlilik

Dr. Öğr. Üyesi Barış ERİÇOK, Ordu Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9217-9615
Dr. Thomas BAUER, Pädagogische Hochschule Sien Üniversitesi
ORCID No: 0009-0008-8305-1351

4. Kısım: Yükseköğretim Çalışmalarında Etik ve Araştırma Yöntemleri

9. Bölüm: Yükseköğretimde Etik Dönüşüm: Küresel ve Dijital Boyutlar

Doç. Dr. Nihan DEMİRKASIMOĞLU, Hacettepe Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8609-9985

5. Kısım: Akademinin Geleceği

10. Bölüm: Yükseköğretimde Yeni Modeller ve Alternatif Üniversiteler

Prof. Dr. Nazife KARADAĞ, Adıyaman Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8194-4315

**11. Bölüm: Neoliberal Politikaların Akademik Kariyere Etkisi: Erken Kariyer
Dönemindeki Araştırmacılar Üzerine Bir İnceleme**

Dr. Öğr. Üyesi Melike GÜNBEY, Giresun Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0402-5611

12. Bölüm: Sürdürülebilir Üniversiteler ve Topluma Katkı

Dr. Cengiz Alper KARADAĞ, Bağımsız Araştırmacı
ORCID No: 0000-0002-8267-7132

**13. Bölüm: 2050’De Akademi: Gelecek Senaryoları: İnsan-Yapay Zeka İşbirliğinde
Akademik Dönüşüm**

Fatih KARATAŞ, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9633-2939

6. Kısım: Yükseköğretime Eleştirel Bir Bakış

14. Bölüm: Mevcut Akademik Kültürün İnşası: Zorluk ve Sorumluluklar

Dr. Öğr. Üyesi Eray KARA, Giresun Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-5617-5780
Prof. Dr. Güven ÖZDEM, Giresun Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8614-4918

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. KISIM YÜKSEKÖĞRETİMİN TEMELLERİ

1. BÖLÜM YÜKSEKÖĞRETİMİN ROLÜ VE DEĞİŞEN MİSYONU

Giriş.....	2
Üniversitelerin Bilgi Üretimi, Aktarımı ve Toplumsal Etki Alanları.....	4
Akademinin Değişen Roller: Dijitalleşme, Küreselleşme ve Uluslararasılaşma	6
Akademik Özgürlük ve Toplumsal Sorumluluk Dengesi: Üniversitelerin Etik ve Toplumsal Sorumlulukları.....	9
Sonuç.....	10
Kaynakça.....	11

2. BÖLÜM YÜKSEKÖĞRETİMDE KURUMSAL ÇEŞİTLİLİK, İZOMORFİZM VE GÜNCEL EĞİLİMLER

Giriş	14
Çeşitlilik.....	16
İzomorfizm.....	18
Yükseköğretimde Küresel Dönüşüm	19
Uluslararasılaşma.....	20
Yükseköğretimde İzomorfizmi Destekleyen Trendler.....	21
Neoliberal Politikalar	22
Performans Temelli Finansman.....	22
Kalite Güvence Sistemleri.....	23
Küresel Sıralamalar.....	24
Sonuç.....	25
Kaynakça.....	26

2. KISIM GÜNÜMÜZ AKADEMİSİNİN KARŞILAŞTIĞI ZORLUKLAR

3. BÖLÜM GÜNÜMÜZ AKADEMİSİ: BAŞLICA KONULAR

Giriş.....	31
Erişim, Eşitlik ve Kapsayıcılık.....	32
Küresel Ölçekte Yükseköğretime Erişim Sorunları.....	36
Sosyoekonomik, Cinsiyet ve Kültürel Eşitsizlikler.....	39
Sosyoekonomik Eşitsizlikler	39
Cinsiyet Eşitsizlikleri.....	41
Kültürel ve Etnik Eşitsizlikler.....	42
Açık Eğitim ve Uzaktan Öğrenme Yaklaşımlarının Rolü.....	44
Sonuç.....	49
Kaynakça.....	51

4. BÖLÜM DOKTORA EĞİTİMİ VE GELECEKTEKİ İSTİHDAM: AKADEMİNİN GÜNCEL VE DERİN KRİZİ

Doktora ve İstihdam İlişkisinin Tarihsel Evrimi: Bologna'dan Berlin'e Araştırma Odaklı Model Yaklaşımı	53
Akademi Dışı İstihdam: Kriz ve Gerekliklik.....	54
Kriz: Yükseköğretimde Kitleselleşme.....	54
Gerekliklik: Bilgi Toplumu Söylemi.....	56
Politika Müdahaleleri: Beceri Entegrasyonu ve Programların Kalibrasyonu.....	58
Beceri Entegrasyonu.....	58
Programların Kalibrasyonu ve Yeni Programlar	60
Güncel Durum: Değerini ve Çekiciliğini Kaybeden Bir Derece	62
Türkiye Yansımaları: Çıkarılacak Dersler ve Atılacak Adımlar.....	63
Kaynakça.....	66

5. BÖLÜM BİR AKADEMİSYEN YETİŞTİRME GİRİŞİMİ OLARAK YLSY BURS PROGRAMI

Giriş.....	69
Akademik Hareketlilik ve Uluslararası Burslar	71
Bir Akademisyen Yetiştirme Girişimi Olarak: MEB- YLSY Burs Programı.....	72
Yazarların YLSY Burs Programına Yönelik Çalışmaları.....	74
Sonuç ve Öneriler.....	77
Kaynakça.....	79

3. KISIM

KÜRESEL EĞİLİMLER VE DÖNÜŞÜM DİNAMİKLERİ

6. BÖLÜM

DİJİTALLEŞME VE TEKNOLOJİNİN AKADEMİYE ETKİSİ

Giriş.....	81
Çevrim içi, Hibrit ve Uzaktan Eğitim Modelleri.....	82
Dijital Eğitim Modelleri.....	83
Kuramsal Yaklaşımlar.....	85
Dijital Eğitim Modellerinde Sınırlılıklar ve Gelecek Eğilimleri.....	88
Yapay Zekâ, Büyük Veri ve Teknolojik Yeniliklerin Yükseköğretime Entegrasyonu.....	89
Temel Kuramlar.....	90
Yükseköğretimde Yapay Zekâ Kullanımı.....	92
Yükseköğretimde Büyük Veri.....	93
Yükseköğretimde Diğer Teknolojik Yenilikler.....	93
Yükseköğretimde Yapay Zekâ, Büyük Veri ve Teknolojik Yeniliklerin Getirdikleri.....	94
Teknolojinin Araştırma ve İnovasyona Katkıları.....	95
Kavramsal Tanımlamalar.....	96
Teknolojinin Araştırma ve İnovasyon Süreçlerindeki Yeri.....	99
Araştırma, İnovasyon ve Teknoloji Ekseninde Olası Gelişmeler.....	99
Sonuç.....	101
Kaynakça.....	103

7. BÖLÜM

YENİ PEDAGOJİK YAKLAŞIMLAR VE ÖĞRENME MODELLERİ: PARADİGMALAR ARASI DÖNÜŞÜM İHTİYACI

Giriş.....	108
Geleneksel Eğitim Modellerinin Sınırlılıkları.....	111
Yenilikçi Öğretim Modellerinin Kuramsal Temelleri.....	115
Yapılandırmacılık.....	117
Bağlantıcılık.....	117
Esnek/ Akışkan Öğrenme.....	119
Yenilikçi Öğrenme Modelleri.....	123
Harmanlanmış (Karma) Öğrenme.....	123
Harmanlanmış Öğrenme Modelleri.....	124
Esnek Model.....	126
Alakart Modeli.....	127
Hibrit Öğrenme.....	128
Ters Yüz Öğrenme.....	129
Proje Tabanlı Öğrenme.....	133
Oyun Tabanlı Öğrenme ve Oyunlaştırma.....	135

Yetkinlik Temelli Eğitim	137
Sonuç: Geleceğin Eğitimi İçin Bir Yol Haritası.....	139
Kaynakça	140

8. BÖLÜM

ULUSLARARASI LAŞMA VE KÜRESEL AKADEMİK HAREKETLİLİK

Giriş.....	144
Uluslararasılaşma ve Akademik Hareketliliğin Tarihsel Gelişimi	145
Orta Çağ ve Erken Modern Dönemde Akademik Hareketlilik	146
II. Dünya Savaşı Sonrası Dönem.....	148
1980–2000: Bölgesel Entegrasyon Girişimleri (Erasmus, Bologna)	150
2000’ler Sonrası Küresel Sıralamalar	151
Asya’nın Yükselişi	153
Pandemi Sonrası Gelişmeler ve Yeni Yönelimler	154
Kavramsal Çerçeve: Uluslararasılaşma ve Akademik Hareketlilik.....	155
Uluslararasılaşmanın Tanımı	155
Uluslararasılaşma ve Akademik Hareketlilik İlişkisi	157
Uluslararasılaşmanın Gerekçeleri	158
Kapsamlı Uluslararasılaşma	160
Evde Uluslararasılaşma (Internationalization at Home).....	162
Yükseköğretimde Beyin Göçü ve Kazanımı	163
Dünyada En Fazla Uluslararası Öğrenci Çeken Ülkeler ve	
Yükseköğretimdeki Küresel Etkileri.....	164
Sonuç.....	166
Kaynakça.....	168

4. KISIM

YÜKSEKÖĞRETİM ÇALIŞMALARINDA ETİK VE ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

9. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİMDE ETİK DÖNÜŞÜM: KÜRESEL VE DİJİTAL BOYUTLAR

Giriş.....	172
Yükseköğretim ve Etik	174
Yükseköğretimde Etik İlkeler ve Araştırma Etiği.....	176
Dijitalleşme, Uluslararasılaşma ve Rekabetin Akademik Faaliyetler Üzerindeki Etkisi	178
Yükseköğretimde Uluslararasılaşma ve Etik.....	180
Dijital Etik İlkeler	182
Veri Sömürgeciliği: Yeni Bir Etik Tartışma Alanı.....	184
Veri Etiği, Büyük Veri ve Etik Sorunlar	186

Verinin Anonimleştirilmesi	189
Yapay Zekâ Kullanımı ve Etik Sorunlar.....	191
Sonuç ve Öneriler	194
Kaynakça.....	195

5. KISIM AKADEMİNİN GELECEĞİ

10. BÖLÜM YÜKSEKÖĞRETİMDE YENİ MODELLER VE ALTERNATİF ÜNİVERSİTELER

Geleneksel Yükseköğretim Sistemlerinin Dönüşümü	202
Dijital Üniversiteler, Kurumsal Akademiler ve Açık Eğitim Platformları	207
Akademik Kariyer Modellerindeki Değişim	210
Sonuç.....	212
Kaynakça.....	213

11. BÖLÜM NEOLİBERAL POLİTİKALARIN AKADEMİK KARIYERE ETKİSİ: ERKEN KARIYER DÖNEMİNDEKİ ARAŞTIRMACILAR ÜZERİNE BİR İNCELEME

Giriş.....	215
Erken Kariyer Dönemindeki Araştırmacılara İlişkin Kavramsal Çerçeve.....	216
Kronolojik ve Kariyer Süresi Temelli Yaklaşımlar.....	217
Yayın Temelli Yaklaşımlar	217
Kurumsal ve Ulusal Farklılıklar.....	217
Yapısal Politikaların Erken Kariyer Dönemine Etkisi.....	219
Küresel Güney'de Erken Kariyer Dönemi Araştırmacısı Olmak.....	220
Destekleyici Politika ve Uygulamalar	222
Mentörlük Programlarının Rolü ve Etkisi.....	223
Fon Desteği.....	224
Türkiye'de Yükseköğretime İlişkin Çıkarım	226
Sonuç ve Öneriler	227
Kaynakça.....	228

12. BÖLÜM**SÜRDÜRÜLEBİLİR ÜNİVERSİTELER VE TOPLUMA KATKI**

Giriş: Sürdürülebilirlik Kavramının Tanımı ve Boyutları.....	233
Değişen Üniversite Misyonu: Sürdürülebilirlik Paradigması ve Üniversitelerin Rolü.....	235
Sürdürülebilir Üniversitelerin Tanımı ve Temel İlkeleri	238
Üniversitelerde Sürdürülebilirliğin Temeli: Kampüs Yönetimi ve Alt Yapı.....	239
Eğitimde Sürdürülebilirlik Entegrasyonu	241
Bilimsel Araştırmalarda Sürdürülebilirlik	243
Dünyadaki ve Türkiye'deki Üniversitelerin Sürdürülebilir Uygulamalarına Örnekler	245
Kaynakça.....	246

13. BÖLÜM**2050'DE AKADEMİ: GELECEK SENARYOLARI: İNŞAN-YAPAY ZEKA İŞBİRLİĞİNDE AKADEMİK DÖNÜŞÜM**

Değişen Demografiye Uyum Sağlayan Üniversite Modeli.....	253
2050'nin Bütünleşik Kampüs Ekosistemi.....	255
Hiyerarşiden Ağ Yapısına: Geleceğe Uyumlu Üniversite Yönetimi	257
Kaynakça.....	260

6. KISIM**YÜKSEKÖĞRETİME ELEŞTİREL BİR BAKIŞ****14. BÖLÜM****MEVCUT AKADEMİK KÜLTÜRÜN İNŞASI: ZORLUK VE SORUMLULUKLAR**

Giriş	264
Yükseköğretimde Yönetim Kültürüne İlişkin Temel Kavramların Açıklanması	265
Yükseköğretimde Anlam Arayışı ve Anlamın Yönetilmesi	268
Üniversitelerdeki Yönetim Kültürüne İlişkin Eleştirel Bir Bakış.....	272
Toplumsal ve Küresel İlişkilerde Akademik Kültürün Rolü	273
Sonuç ve Öneriler	274
Gelecek Araştırmalar için Yönlendirme ve Tartışma Soruları	275
Kaynakça.....	275

1. KISIM

YÜKSEKÖĞRETİMİN TEMELLERİ

1. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİMİN ROLÜ VE DEĞİŞEN MİSYONU

Prof. Dr. Servet ÖZDEMİR, Başkent Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7870-9632

Prof. Dr. Ali Çağatay KILINÇ, Karabük Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9472-578X

Dr. Kürşat ARSLAN, Karabük Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8576-459X

*“Şimdiki zaman ve geçmiş zaman
İkisi de gelecek zamanda mevcut olabilir mi?
Gelecek zaman, geçmiş zamanın içinde saklıdır.” (T.S. Eliot)*

Giriş

Üniversite kurumu, tarih boyunca hemen her toplumda en temel tartışma alanlarından biri olmuştur. İlk dönemlerde dini kurumların yanında ortaya çıkan ve onların öğretilerini aktarmaya odaklanan eğitim yapıları, zamanla üniversitelere evrilmiştir. Bu evrim sürecinde iki temel yönelim öne çıkmaktadır. Birincisi, Bonapartist Fransız modeli olarak bilinen, memur yetiştirmeyi hedefleyen, özerklik ve araştırmayı merkeze almayan yükseköğretim kurumlarıdır. Bu model, ülkemiz de dâhil olmak üzere birçok ülkede hâlâ etkisini sürdürmektedir. İkincisi ise 19. yüzyılda Almanya’da Wilhelm von Humboldt’un öncülüğünde gelişen araştırma üniversiteleridir. Ortaçağ üniversitelerinin amacı yeni bilgi üretmek değil, geçmişin bilgeliğini korumak ve kilise doktrinlerine itaati öğretmektir. Dolayısıyla bugün “üniversite” kavramını araştırma üniversiteleri üzerinden anlasak da bu bakış açısının tüm kurumları kapsamadığını hatırlamak gerekir.

Üniversiteler yalnızca bilgi üreten ve aktaran kurumlar değil, toplumların düşünsel, teknolojik ve etik yönelimlerini şekillendiren önemli aktörler olarak kabul edilmektedir (Chankseliani vd., 2021). Özellikle 21. yüzyılın başından itibaren küreselleşme, dijitalleşme, uluslararası öğrenci hareketlilikleri ve toplumsal beklenti-